

Maasheggen

Begraazingsgebied
Geen toegang met loslopende honden

Waarschuwing
Bewaken op eigen risico
De honden mag u niet laten loslopen op het veld. Het is niet toegestaan om te jagen op het veld. Het is niet toegestaan om te roken op het veld. Het is niet toegestaan om te drinken op het veld. Het is niet toegestaan om te eten op het veld. Het is niet toegestaan om te slapen op het veld. Het is niet toegestaan om te parkeren op het veld. Het is niet toegestaan om te rijden op het veld. Het is niet toegestaan om te voetballen op het veld. Het is niet toegestaan om te voetballen op het veld. Het is niet toegestaan om te voetballen op het veld.

BEST
ON THE
COURT
2001

ORIGINAL APPAREL
PETERMANS DOORNALDE
#OFFICIAL
EST. 2001

JAARPLAN 2024

MAASHEGGEN UNESCO

INLEIDING

Op 14 december 2023 heeft de gemeenteraad Land van Cuijk ingestemd met het ambitiedocument *'Mens en landschap sterker vervlochten'*. Het ambitiedocument is het resultaat van een tussentijdse evaluatie van het programma Maasheggen UNESCO en geeft antwoord op de vraag wat er in de komende vijf jaar gaat gebeuren, op weg naar verlenging van de Man & Biosphere-status in 2028.

De tussentijdse evaluatie heeft duidelijk gemaakt dat:

- het Maasheggengebied zich in toenemende mate geconfronteerd ziet met *nieuwe uitdagingen én opgaven*, die op korte of middellange termijn om een reactie van of een oplossing in ons gebied vragen. Voorbeelden hiervan zijn de transformatie van de landbouwsector, de stikstofproblematiek, de afname van de biodiversiteit, de energietransitie, de klimaatverandering, de verschraving van de gemeenschapsvoorzieningen in de dorpen en de toenemende recreatiedruk;
- om te voldoen aan de criteria van de erkenning UNESCO Man & Biosphere 'man' en 'biosphere' is er behoefte aan *meer balans tussen mens en biosfeer*.
In de eerste vijf jaar van de UNESCO-erkenning is de meeste aandacht en inzet uitgegaan naar natuurontwikkeling (onder meer via kavelruil), natuurherstel, natuurbehoud en de uitvoering van waterprojecten. Er hebben vooral activiteiten plaatsgevonden in de core- en bufferzone. In de afgelopen jaren is nog relatief weinig gedaan om de betrokkenheid van bewoners en bezoekers bij het Maasheggengebied te vergroten.

Het ambitiedocument geeft richting voor de koers, die we de komende vijf jaar gaan volgen.

We zetten in op:

- een meer integrale aanpak van het gebiedsproces Maasheggen UNESCO door natuur, landbouw, wonen, gezondheidbevorderende activiteiten en recreatie, meer dan nu, in samenhang met elkaar te ontwikkelen;
- de uitwerking van programmalijnen voor 5 beleidsthema's: natuur, landbouw, leefbaarheid (inclusief wonen), gezondheid en recreatie samen met de inbreng van deskundige partners;
- actievere communicatie met zowel de inwoners als de bezoekers van Maasheggen UNESCO.

Het ambitiedocument is het fundament waar de jaarplannen van 2024 tot en met 2028 op wordt gebaseerd. In voorliggend jaarplan wordt concreet uitgewerkt wat het programmateam en de betrokken gebiedspartners in 2024 doen om de doelen uit het ambitiedocument te realiseren.

ORGANISATIE

ALGEMEEN

trekker: stuurgroep en programmteam

De instemming van de gemeenteraad Land van Cuijk met het ambitiedocument heeft ook gevolgen voor de organisatie van het programma.

In de nieuwe organisatie is een belangrijke rol weggelegd voor het programmteam, als spil tussen enerzijds de stuurgroep en anderzijds de vijf programmalijnen. Het programmteam heeft, vanuit haar positie, het beste zicht op de projecten die worden uitgevoerd én op de projecten die om een 'duwtje in de rug' vragen.

In het programmteam hebben de coördinatoren van de vijf programmalijnen zitting. Daar wordt niet alleen bewaakt dat de projecten van de vijf programmalijnen van Maasheggen UNESCO op elkaar blijven aansluiten, maar wordt ook actief gezocht naar kansen om projecten, die via de verschillende programmalijnen worden ontwikkeld, te combineren.

Het programmteam rapporteert regelmatig aan de stuurgroep, zodat ook de bestuurders van de betrokken gebiedspartijen op de hoogte zijn van de voortgang van de ontwikkelingen in het gebied Maasheggen UNESCO.

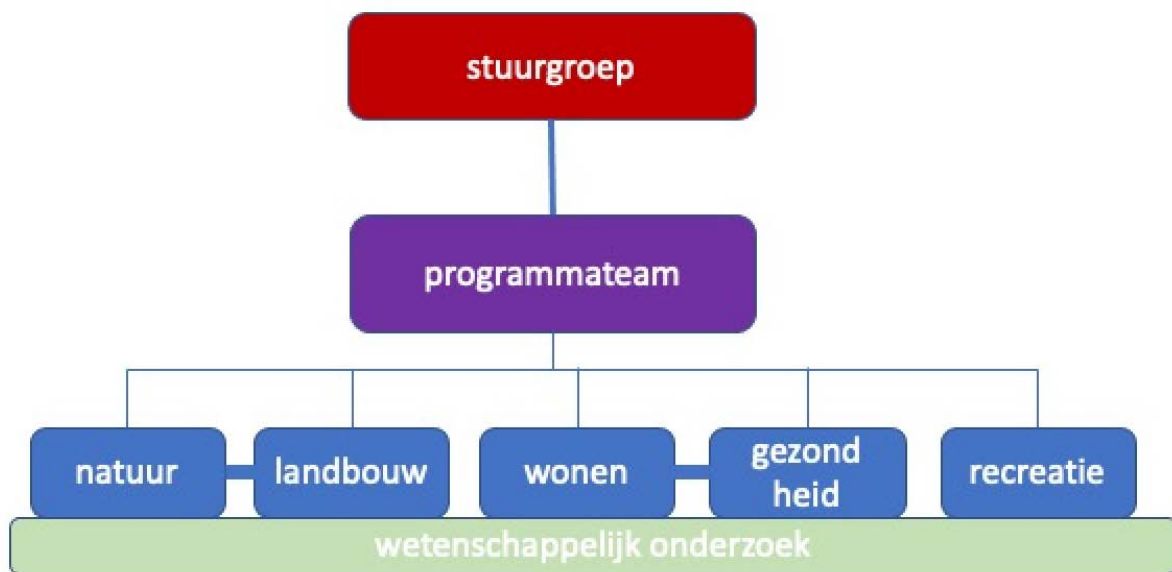
In 2024 wordt:

- de stuurgroep, bestuurlijk verantwoordelijk voor de uitvoering van het Maasheggen UNESCO Man & Biosphere programma, uitgebreid met vertegenwoordigers namens het domein

‘wonen en leefbaarheid’, de sociaal-maatschappelijke organisaties en de toeristisch-recreatieve sector;

- het programmateam uitgebreid met de coördinatoren van de verschillende programmalijnen;
- het huidige ambtelijke kernteam opgeheven. De leden van het kernteam worden actief binnen een of meer van de vijf programmalijnen, afhankelijk van de raakvlakken die de thema’s van die programmalijnen hebben met de doelen van de organisaties die zij vertegenwoordigen.
- een convenant opgesteld, waarin de leden van de stuurgroep samenwerkingsafspraken maken.

Het nieuwe organisatieschema vanaf 2024:

WETENSCHAPPELIJKE OMGEVING

trekker: programmateam

Het verzamelen, delen en borgen van kennis is een belangrijk onderdeel van de UNESCO Man & Biosphere status.

Het programma Maasheggen UNESCO gaat vanaf 2024 verder met het ontwikkelen van een ‘wetenschappelijke omgeving’. Daarin worden koppelingen gemaakt met de programmalijnen ambitiedocument

- natuur (heggen, flora en fauna, water en bodem)
- landbouw (transitie landbouw)
- toerisme en recreatie (impact en draagvlak)
- gezondheid (effecten van natuur op gezondheid van mensen)
- leefbaarheid (wonen, omgevingsdialoog)

De behoefte van de partijen die betrokken zijn bij programma Maasheggen UNESCO wordt leidend voor de onderzoeken die door universiteiten, hogescholen, onderzoeksinstituten en onderzoeksbureaus worden verricht. Verder wordt onderzocht of eerder opgedane kennis kan worden gedeeld met dan wel worden toegepast op De Maasheggen.

De al uitgevoerde onderzoeken zijn verzameld in een 'bibliotheek' op de website Maasheggen UNESCO.

SAMENWERKING

Samenwerking Mook en Middelaar, Gennep en Bergen

trekker: programmteam

Tot het moment van de verlenging van de status van UNESCO Man & Biosphere in 2028 kan het gebied niet worden uitgebreid. Zouden we dat wel doen dan kan dat mogelijk leiden tot het intrekken van de huidige erkenning door UNESCO. Tussen 2023 en 2028 zetten we wel in op samenwerking (bijvoorbeeld met omliggende gemeenten of met andere MAB-gebieden), wanneer dat bijdraagt aan versterking van het Maasheggen UNESCO-gebied. Dat kán leiden tot uitbreiding van het gebied, waarvoor in 2028 verlenging van de UNESCO-status wordt aangevraagd.

Bij uitbreiding van het UNESCO-gebied ligt samenwerking met Noord-Limburg (Mook en Middelaar, Gennep en Bergen) voor de hand. Om die reden én omdat ontwikkelingen in het in Noord-Limburg gelegen Maasheggengebied ook voor de Brabantse partners relevant kunnen zijn, blijven de drie Limburgse gemeenten agendalid van de stuurgroep. Tijdens de overleggen van de stuurgroep zijn de drie gemeenten steeds met één bestuurder vertegenwoordigd.

Daarnaast zijn er naar verwachting ook in 2024 regelmatig ambtelijke contacten.

Samenwerking Duits MAB-gebied

trekker: programmteam

In de afgelopen jaren heeft het programmteam een aantal keren gesproken met de collega's van UNESCO-Biosphärenreservat Flusslandschaft Elbe – Brandenburg. Dat heeft geleid tot eerste, voorzichtige ideeën voor mogelijke samenwerking, onder meer op het gebied van educatie en recreatie. Een in oktober 2023 gepland werkbezoek is door omstandigheden niet doorgegaan; tijdens dat bezoek zou een Memorandum of Understanding worden uitgewerkt. Dat is nu verplaatst naar een latere datum.

EuroMAB Elbe

trekker: programmteam

Een delegatie van de partijen die samen invulling geven aan het programma Maasheggen UNESCO neemt van 3 tot 7 juni deel aan de EuroMAB-conferentie in Biosphärenreservat Flusslandschaft Elbe – Brandenburg.

De Wijers / Kempen-Broek

trekker: programmteam

Afgelopen jaar is regelmatig contact geweest met de programmamanagers van De Wijers (Vlaanderen) en Kempen-Broek (grensoverschrijdend project Nederland – Vlaanderen). Beide gebieden hebben inmiddels de status van UNESCO Man and Biosphere aangevraagd. Zodra die is toegekend gaan we

samen met de beide gebieden onderzoeken hoe wij informatie kunnen uitwisselen en wellicht op onderdelen kunnen samenwerken.

COMMUNICATIE & INFORMATIE

Website, nieuwsbrief en sociale media

trekker: programmteam

Ook in 2024 worden de bestaande communicatiekanalen (website, sociale media, persberichten) benut om belangstellenden te informeren over relevante ontwikkelingen in De Maasheggen. Op de website Maasheggen UNESCO zijn inmiddels ook aparte, alleen voor die doelgroepen toegankelijke, secties ingericht voor de dorps- en wijkraden en de deelnemers aan het streekproductencollectief Smaak van de Maasheggen.

Vrienden van de Maasheggen

trekker: programmteam

De community Vrienden van de Maasheggen telt inmiddels meer dan 250 leden. Zij ontvangen de nieuwsbrief en uitnodigingen voor minimaal twee exclusieve activiteiten, zoals de Dag van de Biodiversiteit in het voorjaar van 2024.

In 2024 wordt, via een gerichte campagne in de dorpen en wijken, getracht het aantal Vrienden van de Maasheggen te laten toenemen. Het streven is gericht op a) een verdubbeling van het aantal Vrienden (naar 500) en b) het vergroten van de bereidheid van Vrienden om zelf actief te worden in De Maasheggen (teller, vlechter, gastheer, etc) of de kwaliteiten van het gebied bij anderen onder de aandacht te brengen.

In het najaar haakt De Maasheggen in op de Internationale Dag van de Biosfeerreservaten. Hoe, is nog onduidelijk. Het ligt voor de hand dat, mocht voor een bijeenkomst worden gekozen, de Vrienden van de Maasheggen daarvoor worden uitgenodigd.

PROJECTEN 2024

Maasheggen UNESCO Man & Biosphere kent vanaf 2024 vijf programmalijnen: natuur, landbouw, wonen, gezondheid en recreatie.

De programma's zijn met elkaar verbonden en kennen in sommige projecten een overlap. Het programmateam is verantwoordelijk voor een goede afstemming tussen deze programma's en de onderliggende projecten.

PROGRAMMALIJN 1: NATUUR

Samenwerking in Beheer

Trekker: Staatsbosbeheer

Voor het behoud van de UNESCO-status is het belangrijk dat in de komende jaren meer focus komt te liggen op de samenwerking in het beheer van het Maasheggengebied. Van alle partners wordt verwacht dat zij kennis en kunde inbrengen in het Werkoverleg Beheer, hun ervaringen delen en het gesprek met elkaar blijven aangaan over wat er anders en beter kan.

Vanuit deze samenwerking worden zaken zoals bacterievuurbestrijding, aanpak heg- en vlechtrelicten, omgaan met essentaksterfte en exotenbeheer, graslandbeheer, het realiseren van doorkijkjes en kennisuitwisseling aangejaagd. Het vullen, gebruiken en actualiseren van BOOM is daarbij essentieel. Het streven is om gebiedsdekkend alle landschapselementen in BOOM te krijgen. Alle

partners moeten nog wennen aan dit systeem. Om die reden worden nog niet alle mogelijkheden van BOOM -denk aan het maken van de planning van werkzaamheden, aansturing van aannemers, het verwerken van gegevens over ziekten en plagen en de verantwoording richting subsidieverstrekkers optimaal benut. Daarnaast moet ook het aantal partners nog groeien.

Een goede coördinatie is zeer noodzakelijk. Staatsbosbeheer pakt die rol op

De partners die betrokken zijn bij het beheer van De Maasheggen werken ook elders -in de gemeente, maar ook erbuiten- samen. De lessen die daaruit worden getrokken worden gebruikt om de samenwerking in het Maasheggengebied te versterken.

Realisatie Ambitiekaart Maasheggen

trekker: programmacoördinator Natuur en Landbouw

Steeds meer terreinbeheerders, overheden, particuliere eigenaren, agrariërs en andere initiatiefnemers zijn overtuigd geraakt van de noodzaak en het belang van het aanleggen van nieuwe natuur in De Maasheggen. Er is al veel gerealiseerd in De Maasheggen, maar er blijft ook nog veel te wensen over. Zo is het streven om de natuurkerngebieden (Oeffelter Meent, Loerangel, Cultuurhistorisch Monument, Vortumse en Groeningse Bergjes) af te ronden door er natuur te ontwikkelen. Echter, het besluit van Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant om voorlopig geen subsidie meer beschikbaar te stellen voor de realisatie van het (provinciaal) Natuurnetwerk Brabant, heeft tot gevolg dat de realisatie van de Ambitiekaart Maasheggen vertraging oploopt. Toch worden er in 2024 weer enkele percelen ingericht in de Oeffelter Meent, het Cultuurhistorisch Monument, de Loerangel en de Meerkampen

Aanplant Maasheggen (kansenkaart)

trekker: programmacoördinator Natuur en Landbouw

Het cultuurhistorisch heggenpatroon in De Maasheggen moet zoveel mogelijk behouden blijven én waar mogelijk worden versterkt. Via verschillende plannen zijn in 2009, 2015 en 2019 vergunningen verstrekt voor de aanleg van nieuwe Maasheggen. Zo zijn vele kilometers heg de afgelopen jaren aangeplant.

In het 1e kwartaal van 2024 wordt een kansenkaart opgeleverd. Hierop wordt weergegeven welke 'vergunde' heggen nog gepland kunnen worden en welke aanvullende ideeën voor plantlocaties er zijn. Bij de kaart hoort een plan van aanpak. Vervolgens wordt samen met de partners binnen de programmaliijn onderzocht op welke wijze de financiering van aanplant en beheer het beste kunnen worden georganiseerd.

Monitoring Biodiversiteit Maasheggen

trekkers: Staatsbosbeheer / IVN

Bij het project Monitoring worden vrijwilligers uit de omgeving ingezet om de biosfeer in de Maasheggen in kaart te brengen. Het gezamenlijk monitoren van dieren en planten zorgt voor betrokkenheid en draagvlak. Het monitoren levert ook gegevens op die kunnen leiden tot inrichtings- en beheermaatregelen die helpen de biodiversiteit te verbeteren. Het is wenselijk om dit monitoringsproject langjarig uit te voeren in de vijf deelgebieden en de Kraaienbergse Plassen. Daarvoor zijn meer vrijwilligers en meer kennis nodig. Dat kan niet zonder de coördinerende inzet van

de IVN en de praktische ondersteuning door de soortenorganisaties. In 2024 wordt een belangrijk deel van de coördinatie nog gedaan door Staatsbosbeheer, maar uiteindelijk komt de volledige coördinatie bij IVN te liggen. Staatsbosbeheer neemt de financiën, de opdrachten en het onderhouden van de contacten met de wetenschappelijke omgeving voor haar rekening.

Tenslotte is het belangrijk dat de telgegevens op een juiste manier worden vastgelegd zodat ze bruikbaar zijn voor beantwoording van onderzoeksvragen.

In 2024 wordt onderzoek gedaan naar onder meer de relatie tussen het hegbeheer en de aanwezigheid van broedvogels. Op basis van onderzoeken als deze kan het beheer van de Maasheggen worden verfijnd.

In dit project wordt ook aansluiting gezocht bij het gemeentebrede onderzoek dat Wageningen Universiteit doet in opdracht van gemeente Land van Cuijk.

Groene dorpsranden

trekker: gemeente Land van Cuijk

Gemeente Land van Cuijk wil zich inzetten voor meer natuur aan de rand van kernen. Dit past uiteraard uitstekend in de visie van de Maasheggen. Samen met de partners en met dorps- en wijkraden wordt in 2024 bepaald of en hoe hier invulling aan kan worden gegeven

Gebiedsproject Katwijk

trekker: gemeente Land van Cuijk / VNC

In 2021 heeft Vereniging Nederlands Cultuurlandschap een analyse gemaakt van hoe het landschap tussen Cuijk en Katwijk verbeterd zou kunnen worden en daardoor beter gaat aansluiten bij het Maasheggen UNESCO-landschap.

Vervolgstappen zijn toen niet meer gezet, vooral omdat er andere prioriteiten waren binnen het Maasheggenproject. Voor de ontwikkeling van het UNESCO-gebied en de bekendheid ervan bij bewoners in Cuijk en Katwijk is het echter belangrijk dat het initiatief van toen in 2024 opnieuw wordt opgepakt.

Eén van de eerste stappen is om samen met (een vertegenwoordiging van) de dorpsraad het oorspronkelijke plan te bespreken en samen te bekijken of er draagvlak voor is, of nog verbeteringen kunnen worden aangebracht en/of er nog nieuwe ideeën kunnen worden toegevoegd. Daarna is het belangrijk om in gesprek te gaan met de grondeigenaren. Het is toch ook vooral afhankelijk van de wensen en eisen van de grondeigenaren in hoeverre het huidige 'praatplan' kan worden uitgevoerd. Dat kan overigens alleen als er een goed gevulde instrumentenkoffer (geld, advies, grond) voorhanden is.

Behoud en herstel Zandpaden

trekker: gemeente Land van Cuijk

In de Natuurvisie van de gemeente Land van Cuijk is aangegeven dat zandpaden in natuurgebieden en landelijk gebied zoveel mogelijk behouden moeten blijven. In 2024 wordt nagegaan of het wenselijk is een (actuele) inventarisatie te maken van de zandpaden in het Maasheggengebied.

Rivierverruiming Oeffelt

trekker: provincie Noord-Brabant

Om de Maasregio in de toekomst te behoeden voor overstromingen van de grote rivieren is het Deltaprogramma Maas opgesteld. In het Maasheggengebied hebben het Rijk en de regio afspraken gemaakt over hoe de Maas gelijktijdig veiliger én mooier kan worden gemaakt. Bij Oeffelt wordt de ‘flessenhals’ in de Maas aangepakt, waardoor de waterstand gaat zakken en bij extreem hoogwater het overstromingsgevaar afneemt. Deze waterstandsdeling wordt gekoppeld aan de aanplant van nieuwe Maasheggen in het omringende gebied. Met deze aanplant worden de heggen gecompenseerd, die door de ingreep verloren gaan - en waardoor het dassenleefgebied wordt aangetast.

Begin 2024 wordt een definitief besluit genomen over de uitvoering van de werkzaamheden.

Beekherstel Sint Jansbeek

trekker: waterschap Aa en Maas

De ruim 8 kilometer lange Sint Jansbeek ontstaat ten westen van het dorp Groeninge en stroomt via het dorp Vortum-Mullem naar de Maas. Het waterschap ontwikkelt de Sint Jansbeek tot een natuurlijke en robuuste beek. Het projectplan waterwet voor deze opgave is in 2023 vastgesteld. De uitvoering van het project is in 2023 gestart en de afronding van het project wordt verwacht in 2024.

Natuurvriendelijke Oevers

trekker: Waterschap Aa en Maas

Waterschap Aa en Maas heeft in het kader van de KRW (Kaderrichtlijn Water) binnen het Maasheggengebied de opgave voor het aanleggen van natuurvriendelijke oevers in de Virdsche Graaf, de Viltse Graaf en de Sambeekse Uitwatering. De realisatie van natuurvriendelijke oevers in de Virdsche Graaf en de Viltse Graaf is voorlopig *on hold* gezet in verband met de KRW-opgaven van Rijkswaterstaat op deze waterlopen. De invulling van deze opgaven is nog onderwerp van gesprek. De natuurvriendelijke oever van de Sambeekse uitwatering ten oosten van de A73 is voorlopig geparkeerd. Gezien de complexiteit van het invullen van deze opgave voor dit deel van Sambeekse uitwatering is er prioriteit gelegd bij andere opgaven voor natuurvriendelijke oevers die het waterschap nog heeft. Deze moeten vóór 2027 gereed zijn.

Voor de natuurvriendelijke oever langs de Tochtsloot nabij de Kraaijenbergse Plassen is een definitief planontwerp gereed voor de realisatie van een natuurvriendelijke oever. Na overleg met grondeigenaren en de benodigde procedures vindt de uitvoering in 2024 plaats.

Opstellen visie Natuur en Landbouw

Trekker: programmacoördinator

Om de programmalijn Natuur en Landbouw een goede inhoudelijke basis te geven is het wenselijk dat er in 2024 een duidelijke ‘stip op de horizon’ wordt gezet.

Het is niet nodig om daarvoor een geheel nieuwe visie op te stellen. Tot op heden is het rapport ‘Ambitie & Strategie; natuurnetwerk & overige ‘groene’ doelen’ (december 2016) uitgangspunt

geweest voor alle partners die het Maasheggenlandschap willen versterken. Zes natuurkerngebieden, natuurkernverbindingen, droge dooradering, beekverbindingen en enkele verbindingen met natuur buiten het Maasheggengebied zijn op de ambitiekaart weergegeven. De ambitiekaart is nog niet af. Bovendien denkt de gemeente Land van Cuijk na over haar eigen toekomst. Die wordt vastgelegd in een Omgevingsvisie. Deze visie is de integrale kijk op de fysieke leefomgeving waarin allerlei opgaven op het gebied van natuur, landbouw, water, klimaat, economie, energie, wonen en voorzieningen samenkomen. Eén samenhangend ruimtelijk plan voor de toekomst voor een duurzaam en vitaal Land van Cuijk in 2040. Het is dan ook logisch om aan te haken bij deze Omgevingsvisie. De gemeentelijke visies Natuur en Landschap, Landbouw, Vitaal Buitengebied en Landelijk Gebied zijn pas in de loop van 2024 gereed. Deze vormen ingrediënten voor de integrale Omgevingsvisie, die naar verwachting eind 2024 wordt opgeleverd.

De genoemde visies blijven waarschijnlijk vrij globaal en geven niet concreet aan wat waar wenselijk is. Wij willen voor het Maasheggen UNESCO-gebied een (landschappelijke) vertaling van deze visie maken. In het ambitiedocument *'Mens en landschap sterker vervlochten'* en in het visionair beeld *'Maasheggen, landschap als gids'* is daartoe al een aanzet gedaan.

We maken begin 2024 de schetsen voor deze (landschappelijke) vertaling door op de kaart lijnen en vlakken te zetten voor het gehele Maasheggen UNESCO-gebied.

Project Sleedoornpage

trekker: Brabants Landschap

Het gebied rond de Kraaijenbergse Plassen is de enige vindplaats van de sleedoornpage in Brabant. Brabants Landschap en de Vlinderstichting hebben een projectplan geschreven om voor deze prioritaire soort verbindingen te maken naar Keent en naar het Maasheggengebied. Op pragmatische wijze, meeliftend met andere ontwikkelingen, gaat Brabants Landschap in 2024 samen met partners kijken op welke wijze hier invulling aan kan worden gegeven.

De Vlinderstichting heeft in een rapportage geconcludeerd dat de Maasheggen op dit moment nog niet geschikt is voor de sleedoornpage. Dat heeft onder andere te maken met het huidige aanbod aan bloemen. De vestiging van de sleedoornpage in het Maasheggengebied wordt beperkt omdat er te weinig nectarplanten voor de vrouwtjes (bij de ontwikkeling van de eitjes) zijn en omdat de sleedoornhagen niet genoeg jong, vitaal hout bevatten.

Stichting Baggerveen onderzoekt bij de Kraaijenbergse Plassen welke beheer- en inrichtingsmaatregelen nodig zijn voor een gunstige biotoop voor de sleedoornpage. De resultaten van dit onderzoek worden straks meegenomen in het heggenbeheer.

Poelenproject

trekker: Vereniging Nederlands Cultuurlandschap

Afgelopen jaar hebben RAVON, Vereniging Nederlands Cultuurlandschap, FLORON en EIS Kenniscentrum Insecten samen 17 nieuwe poelen aangelegd en 14 poelen hersteld bij zowel terreinbeheerders als particuliere grondeigenaren. De poelen worden nu binnen de reguliere onderhoudscyclus beheerd, waarbij de focus ligt op de kamsalamander. Bekeken wordt of een monitoringsprogramma kan worden opgezet om het effect van de nieuw aangelegde poelen en herstelde poelen voor verschillende soortgroepen inzichtelijk te maken.

Daarnaast wordt getracht de oost-west verbinding tussen de Maasheggen en het Raamdalen te versterken via onder meer de Cuijkse wijk Padbroek en het natuurgebied Zevenhutten.

Dijkversterking Cuijk-Ravenstein

trekker: waterschap Aa en Maas

Een deel van de dijk die waterschap Aa en Maas wil versterken ligt binnen het UNESCO-gebied. Het voorkeursscenario voor de dijkversterking wordt in 2023 en 2024 uitgewerkt. Het plan biedt tal van meekoppelkansen voor onder meer natuurontwikkeling, recreatie en mobiliteit. De afspraken hierover zijn vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst (SOK) tussen waterschap en gemeente. Komend jaar wordt gewerkt aan de uitwerking van de plannen. De uitvoering is voorzien vanaf 2025.

PROGRAMMALIJN 2: LANDBOUW

In 2024 gaan we in gesprek met agrarische partners om te kijken hoe we de programmalijn samen vorm kunnen geven en tot welke concrete projecten dit voor de jaren 2025 en verder leidt.

Kavelruil Maasheggen 3^e fase

trekker: programmacoördinator Natuur en Landbouw

Ondanks de subsidiestop voor de realisatie van het provinciaal Natuurnetwerk Brabant, is het nog steeds wenselijk dat via kavelruil gronden worden verworven en vrijgeruild. Zowel voor partners die natuur willen ontwikkelen als voor agrariërs die de verkaveling willen verbeteren. Er is in de afgelopen jaren al ruim 300 ha van eigenaar geruild, met name in de core- en bufferzone. In 2024 wordt met inzet van de kavelruilcoördinator ook grond geruild in de transitiezone.

Agrarisch natuurbeheer

trekker: Collectief Deltaplan Landschap

Het Collectief Deltaplan Landschap verzorgt met circa 40 agrariërs en particulieren het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLB) in de Maasheggen. Kwalitatief goed beheerde heggen met graskruiden of akkerranden vormen hierbij de basis. Samen met deelnemers wordt een meerjarig beheerplan voor de heggen gemaakt, waarbij het collectief aanstuurt aan op een goede fasering in het gebied.

In 2023 heeft het Collectief Deltaplan Landschap de begrenzing van de Maasheggen UNESCO overgenomen. Dit betekent dat ook in de transitiezone beheerpakketten kunnen worden afgesloten. Door deze uitbreiding en het toevoegen van een extra leefgebied ('open akker') kan er de komende periode onder meer extra worden geïnvesteerd in akkerpakketten zoals stoppeland, vogelakkers en wintervoedselakkers. Dit zorgt voor extra voedselaanbod voor specifieke doelsoorten, zoals de geelgors, de ringmus en de zomertortel.

Het Collectief Deltaplan Landschap wil, in navolging van het succes van de dit jaar gehouden Kennisdag Vogelakkers, in 2024 een heggensymposium organiseren voor leden en geïnteresseerden. Met als insteek om van elkaar te leren en het gezamenlijke beheer van heggen in de Maasheggen aan te scherpen.

Natuurinclusieve Landbouw

trekker: Staatsbosbeheer en ZLTO

Staatsbosbeheer heeft een programma waarbij zij haar eigen gronden inzet voor de transitie van landbouwbedrijven. Staatsbosbeheer wil onderzoeken hoe de samenwerking met de landbouwsector duurzamer kan worden opgepakt. Staatsbosbeheer gaat daarom in gesprek met de agrarische sector over natuurinclusieve landbouw, transitie, natuurbeheer, enzovoorts.

Project doorgangen en inritten

trekker: ZLTO

In 2022 is het project 'doorgangen en inritten' afgesloten. Mogelijk krijgt het project in 2024 een vervolg.

Streekproducten Smaak van de Maasheggen

trekker: deelnemers Smaak van de Maasheggen

Tijdens het NK Maasheggenvlechten in maart 2023 is het streekproductenlabel De Smaak van de Maasheggen geïntroduceerd. In feite was er sprake van een herintroductie; Smaak van de Maasheggen bestaat al een aantal jaren, maar vanwege gebrek aan sturing én financiële middelen is van een gerichte marketingaanpak nog nauwelijks sprake geweest. Met dank aan de cofinanciering vanuit de RegioDeal is in 2023 serieus werk gemaakt van het beter onder de aandacht brengen van de producten en de producenten.

Bij Smaak van de Maasheggen hebben zich 9 producenten aangesloten. Zij verkopen hun producten, gelabeld als Maasheggenproduct, via onder meer lokale bedrijven, markten en beurzen. Daarnaast is een eigen website gelanceerd: www.smaakvandemaasheggen.nl

Voor 2024 staan onder meer op de agenda:

- professionalisering van de organisatie;
- uitbreiding van het assortiment door meer deelnemers;
- meer fysieke verkooppunten

PROGRAMMALIJN 3 LEEFBAARHEID

Betrekken dorpen en wijken

Trekker: programmalijs Leefbaarheid

Voor het succes van het programma Maasheggen UNESCO is een grotere betrokkenheid van de dorps- en wijkraden van de elf dorpen in het Maasheggengebied cruciaal. In het najaar van 2023 zijn de contacten met de dorps- en wijkraden aangehaald. Plannen voor veranderingen die gevolgen kunnen hebben voor de omliggende dorpen en wijken worden sindsdien vaker en beter afgestemd.

Het programmateam heeft eind 2023 een plan gemaakt, dat tot resultaat moet hebben dat inwoners meer bekend raken met De Maasheggen en ook bereid zijn bij te dragen aan het behoud ervan.

In 2024 worden onderdelen van dat plan verder uitgewerkt én uitgevoerd.

Betrekken jongeren

trekker: programmalijn Leefbaarheid

Samen met scholen, ouders en natuurorganisaties willen wij kinderen in beweging krijgen om De Maasheggen te ontdekken - en hen zo, voor de langere termijn, enthousiast te maken voor het gebied.

Met ondersteuning van middelen van Regiodeal is in het najaar van 2023 gestart met de uitwerking van een concreet project dat zich richt op jongeren in de leeftijd van 10 tot 14 jaar. Bij de uitvoering van het project worden de basisscholen, het middelbaar onderwijs, (natuur)organisaties als Staatsbosbeheer, Brabants Landschap, Vereniging Nederlands Cultuurlandschap en Waterschap Aa en Maas en vrijwilligersclubs als IVN en Stichting Landschapsbeheer Boxmeer betrokken.

Het concept wordt in de loop van 2024 uitgerold, eerst als pilot en later in het hele Maasheggengebied. Voor dit project is een externe projectleider aangetrokken.

PROGRAMMALIJN 4 GEZONDHEID

In opdracht van de stuurgroep van Maasheggen UNESCO Man & Biosphere is onderzocht of en zo ja, hoe en met wie een programma Gezondheid voor De Maasheggen kan worden ontwikkeld. Het onderzoek is mede mogelijk gemaakt dankzij een financiële bijdrage van de Regiodeal.

In het onderzoeksrapport wordt de aanbeveling gedaan om samenwerking te zoeken met Mooi Maasvallei, een platform waarin ook tal van regionale gezondheidsorganisaties vertegenwoordigd zijn. In 2024 gaan we verkennen hoe we die samenwerking gestalte kunnen geven. Dat betekent dat onder meer de huidige programma's en projecten van Platform Maasvallei en Maasheggen UNESCO naast elkaar worden gelegd om na te gaan waar kansen liggen voor samenwerking én waar belangen tegengesteld zijn en mogelijk zelfs kunnen 'schuren'.

Daarnaast wordt ook met gemeente Land van Cuijk gesproken, om aansluiting te vinden bij het gemeentelijke gezondheidsbeleid.

Het resultaat van de gesprekken moet zijn dat een gezamenlijk jaarplan 2025 voor het programma Gezondheid wordt opgesteld.

PROGRAMMALIJN 5 RECREATIE

Promotie De Maasheggen

trekker: Visit Land van Cuijk

Het programma Maasheggen UNESCO werkt voor de promotie van het Maasheggengebied samen met destiniemakingorganisatie Visit Land van Cuijk. Visit Land van Cuijk brengt voor De Maasheggen vooral fiets- en wandelroutes, de watersportmogelijkheden, de verblijfsrecreatie en evenementen en activiteiten onder de aandacht.

Visit Land van Cuijk maakt daarbij gebruik van offline (Land van Cuijk Magazine, Fiets & Wandelboekje, publicaties in landelijke en regionale media) en online (website, sociale media, Facebookcampagnes) middelen.

Visit Land van Cuijk zet in 2024 de samen met Visit Noord-Limburg ontwikkelde campagne Maas in het Midden voort. In deze campagne wordt de ligging van de gebieden aan de Maas geaccentueerd, met onder meer UNESCO-gebied De Maasheggen als blikvanger. Ter ondersteuning van de campagne is de

website www.maasinhelmidden.nl ingericht.

Visit Land van Cuijk ontwikkelt in 2024 onder de noemer 'Vakantie in eigen land (van Cuijk)' extra activiteiten om de inwoners van gemeente Land van Cuijk te stimuleren om op ontdekkingsstocht in de eigen omgeving te gaan. Uiteraard krijgen ook De Maasheggen daarin een plek.

Uitkijktorens

trekker: gemeente Land van Cuijk

In 2021 zijn plannen uitgewerkt voor het realiseren van vier uitkijktorens (De Schutkooi, De Meerstoel, Het Veerhuis en het klooster in St. Agatha). Om uiteenlopende redenen worden de torens in St Agatha, Oeffelt en Sambeek (vooral nog) niet gerealiseerd. In 2024 wordt wél gestart met de bouw van de uitkijktoren bij De Schutkooi in Vortum-Mullem. De karakteristieke uitkijktoren biedt bezoekers een mooi uitzicht over het Maasheggenlandschap.

NK Maasheggenvlechten

trekker: SlaBox

Stichting Landschapsbeheer Boxmeer (SlaBox) organiseert op 10 maart 2024 voor de 18e keer het Nederlands kampioenschap Maasheggenvlechten, wederom in de omgeving van Portaal De Vilt langs de provinciale weg van Beugen naar Oeffelt.

Het ambacht van Maasheggenvlechten, in ere hersteld door de inzet van pioniers uit onze streek, is enkele jaren geleden toegevoegd aan de lijst Cultureel Immaterieel Erfgoed in Nederland. Met het vlechten, ook tijdens het kampioenschap, dragen alle deelnemers bij aan het in stand houden van dit bijzondere gebied.

Naast SlaBox zijn ook vrijwilligers van IVN Maasvallei actief betrokken bij de organisatie van dit evenement.

Borden en wegwijzers

trekker: gemeente Land van Cuijk

In 2024 wordt een begin gemaakt met de vervanging van de inhoud van borden in de elf dorpen in de Maasheggen. Daar waar mogelijk en gewenst wordt de content geactualiseerd en nadrukkelijker op De Maasheggen gericht. Ook de borden met fiets- en wandelroutes in het gebied worden onderhanden genomen.

Straatmeubilair

trekker: gemeente Land van Cuijk

In 2024 wordt gestart met de uitvoering van het plan om onder meer nieuwe picknickbanken in het Maasheggengebied te plaatsen. In de door Hosper ontworpen picknickbanken is het logo van Maasheggen UNESCO verwerkt.

Natuurpoort De Bungelaer

trekker: gemeente Land van Cuijk

Begin 2024 wordt de natuurpoort De Bungelaer officieel in gebruik genomen. De natuurpoort is gelegen in de omgeving van het hotel-restaurant De Bungelaar aan de Kraaijenbergse Plassen. Vanaf de natuurpoort kan wandelend en fietsend de omgeving van het plassengebied worden verkend. De natuurpoort is onderdeel van de Brabantse Natuurpoorten en wordt ook door die organisatie gepromoot. Ook Visit Land van Cuijk brengt via haar kanalen de natuurpoort onder de aandacht van toeristen en recreanten die het gebied bezoeken.

Audiotours

trekker: programmamateam

In 2024 worden een, mogelijk twee, audiotours gemaakt voor wandelaars die op eigen gelegenheid het Maasheggengebied willen ontdekken.

Wandelrouteboekje

trekker: programmamateam

De wandelkaart met 11 routes in De Maasheggen is niet meer actueel. De route worden nu, samen met andere routes, opgenomen in een wandelboekje/magazine, dat vanaf voorjaar 2024 op plekken in het Land van Cuijk verkrijgbaar is.

dagbesteding

coaching

wereldboom

vliederroute

ontwikkelen